

Zwagerman's writershok

'Zwagerman... Ben jij er een van de Zwagermannen uit Groet?' Geweldig vindt-ie dat, een keer niet herkend worden van *De wereld draait door*. In de rust van zijn 'schrijvershuisje' in de kop van Noord-Holland schreef Joost Zwagerman *Duel*, het boekenweekgeschenk van 2010.

'Zelfs tuinieren vind ik hier leuk'

'In dit huisje woonde een gezin met vier kinderen. Toen wij het kochten, heeft Ariëlle een ontwerp gemaakt en voor de inrichting gezorgd. Ik was allang blij dat ze het huisje ook wilde. Ik heb geloof ik de kapstok gekocht.'

‘Die weidsheid, je kunt hier letterlijk je geest laten waaien’

JOOST ZWAGERMAN
(1963)

is schrijver, dichter, essayist en columnist. Bij het uitkomen van zijn boekenweekgeschenk *Duel*, verschijnt ook zijn dichtbundel *Beeld verplaatst*, met gedichten bij het werk van beeldend kunstenaars en fotografen, onder wie Koos Breukel, Marlene Dumas, Rineke Dijkstra, Rob Scholte en Erwin Olaf. Zwagerman debuteerde in 1986 met zijn roman *De houdgreep*. Zijn doorbraak kwam drie jaar later met *Gimmick!* In 1991 verscheen zijn voor de AKO Literatuurprijs genomineerde roman *Vals licht* – in 1993 verfilmd door Theo van Gogh. Ook *De buitenvrouw* (1994) kwam op de longlist, zijn essaybundel *Transito* (2007) op de shortlist van de AKO Literatuurprijs. In 2008 ontving hij de Gouden Ganzenveer voor zijn bijdrage aan het geschreven woord in Nederland. Hij presenteerde ook twee seizoenen *Zomergasten* (2003 en 2004) en was regelmatig tafelheer in *De wereld draait door*. Zwagerman is getrouwd met Ariëlle Veerman, ze hebben drie kinderen: Thijs (14), Koen (12) en Dana Sophie (8).

Interviews, fotoshoots; het hoort erbij als je het Boekenweekgeschenk schrijft, glimlacht Zwagerman, terwijl hij zijn sigaret aansteekt aan het gasfornuis. Hij maakt thee en koffie en excuseert zich dat er verder niks lekkers in huis is. In zijn ‘schrijvershuisje’, in de inspirerende weidsheid van de kop van Noord-Holland, schreef hij *Duel*, zijn zevende roman, die acht jaar na zijn laatste verschijnt.

‘Een writer’s block? Ik heb het ook gelezen.’

Ja, er zitten wat jaren tussen mijn laatste roman en *Duel*. Maar ik heb veel geschreven: twee dichtbundels, vijf non-fictieboeken. Er zat alleen geen roman bij. Voor veel mensen is een roman alles. Iets anders is wel aardig, maar telt kennelijk niet mee. Maar als je dat criterium neemt, hebben Willem Jan Otten en Bas Heijne ook al jarenlang een writer’s block, terwijl zij toneel, poëzie en essays hebben gemaakt. Of Gerrit Komrij, twee romans in zijn hele leven, die schrijft de sterren van de hemel. Ik kijk zo niet tegen mijn leven aan. *Duel* smaakte wel naar meer, het was heerlijk om eraan te schrijven. Dat ik de laatste jaren niet aan een roman dacht heeft huishoudelijke redenen. Mijn jongste werd in 2002 geboren, kindje nummer drie. Zie dan maar eens een roman te schrijven. Je kunt je niet maandenlang onttrekken aan het gezinsleven. Ik ging ook nog *Zomergasten* doen en werd voor een tweede serie gevraagd. De allerlaatste aflevering was met Ayaan Hirsi Ali. We weten wat er sindsdien is gebeurd: de moord op Van Gogh, een goede bekende van me. Hij verfilmd mijn roman *Vals licht*. Het debat rondom Hirsi Ali zette me er mede toe aan om meer politieke stukken te schrijven. Ik voelde mij geroepen deel te nemen aan het debat. Ik zag hoe ingrijpend het is om beveiligd te worden en kreeg grote bewondering voor Ayaan. Dat ze

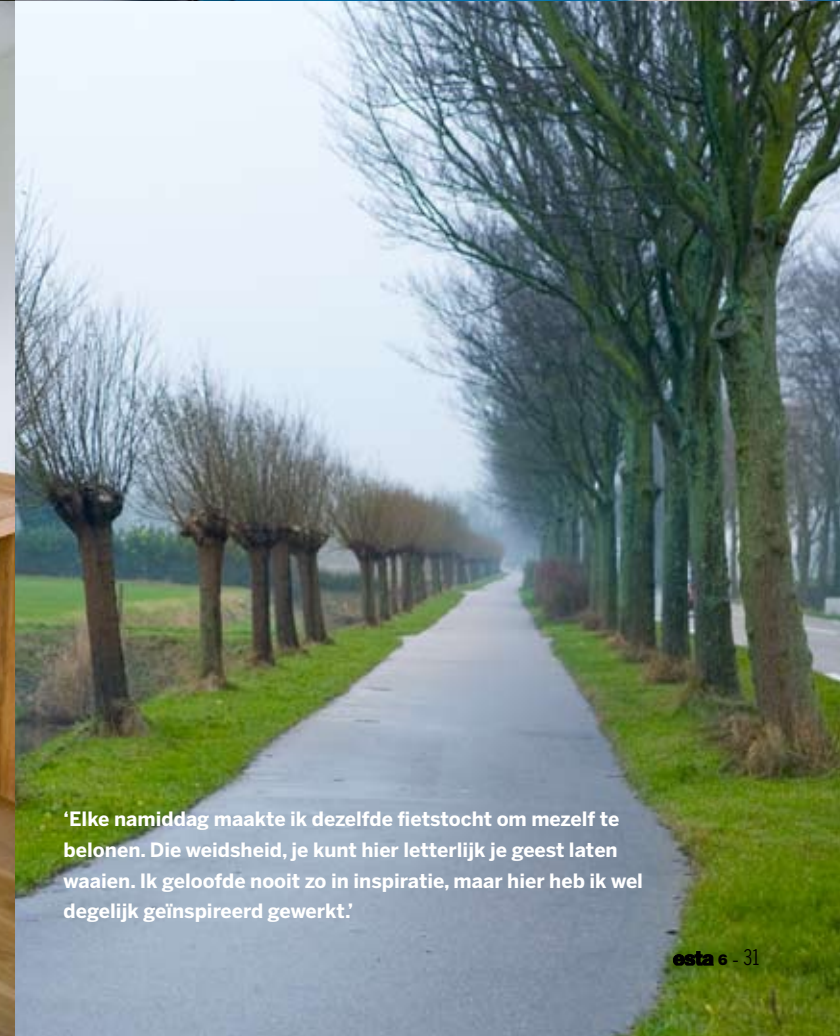
überhaupt nog rechtop liep en er niet aan onderdoor is gegaan. Over persoonlijke beveiliging doen we zo laconiek. Neem nu Geert Wilders; wat je ook van hem mag denken, het is een ongelooflijk levensveranderde situatie. Nee, ik had dus geen writer’s block, ik had andere dingen te doen.

Ik zat de hele zomer moederziel alleen in de polder, *Duel* moest geschreven worden.

Voor het eerst in zestien jaar zijn we als gezin niet op vakantie geweest. Thuis schrijf ik zelden. Ik heb wel een werkkamer in de stad, in De Pijp. Met drie kinderen is het altijd lawaai en gedoe in huis. Mijn oudste zit dichtbij op school en neemt in de pauze vrienden mee. Dan lopen hier een hoop 14-jarigen rond, die alle boterhammen opeten, schreeuwen en druk doen (lacht). Ik vraag weinig, maar wel rust en stilte als ik werk. Een vader die altijd thuis werkt, kan ik hen dus niet aandoen. Het liefst zou ik buiten wonen. Als ik de kop van Noord-Holland binnenrijd, vloeit mijn hart open. Wat het precies is, weet ik niet. Jaren terug verbleef ik een paar weken in Bergen in het huis waar vroeger schrijver Roland Holst heeft gewoond, een huis met een geweldig uitzicht. Auteurs kunnen zich inschrijven om daar een tijdje te mogen werken. Bij een makelaar zag ik toen een advertentie voor een zomerhuisje midden in de polder. Ik was direct verkocht, Ariëlle niet. Buiten wonen wilde ik altijd al, maar ik kreeg de rest nooit mee. Zo’n zomerhuisje is dan een mooie tussenoplossing. Een jaar later stond het huisje nog steeds te koop. Al die tijd had ik erover gemijmerd. Deze keer kreeg ik Ariëlle wel mee. We hebben er bewust geen internet en tv, want dan komt de wereld nog naar binnen. De kinderen vonden het toen ze jonger waren geweldig, nu vindt de oudste het te saai. Maar het >

‘Buiten wonen wilde ik altijd al, maar ik kreeg de rest nooit mee. Zo’n zomerhuisje is dan een mooie tussenoplossing.’

‘Elke namiddag maakte ik dezelfde fietstocht om mezelf te belonen. Die weidsheid, je kunt hier letterlijk je geest laten waaien. Ik geloofde nooit zo in inspiratie, maar hier heb ik wel degelijk geïnspireerd gewerkt.’

'Een vader die altijd thuis werkt, kan ik mijn kinderen niet aandoen: ik heb rust en stilte nodig.'

huisje beantwoordt aan mijn idee van romantiek. Het ligt een half uurtje rijden van mijn roots in Alkmaar, waar mijn ouders nog steeds wonen. Mijn vader en grootouders komen er vandaan. Het is wel paradoxaal; vroeger droomde ik ervan om weg te gaan, want in Amsterdam was ik eindelijk anoniem. Ik heb er met volle teugen van genoten, maar inmiddels is het andersom. In Amsterdam hebben veel mensen pretenties, treden ze je met een vooringenomenheid tegemoet, zo van: o ja, Zwagerman, *Zomergasten*, *De wereld draait door*. Je voelt dat. Op een of andere manier maakt dat onvrij, terwijl je als schrijver vrij moet kunnen kijken, luisteren en observeren. Als ik de stad uit rijd, voel ik me vrij. Laatst was er een klusjesman in mijn huisje, zegt hij: 'Zwagerman, Zwagerman... ben jij er een van de Zwagermannen uit Groet?' Geweldig toch? En het klopte; van die Zwagermannen ben ik er een. Ik koester die plek alleen al om die reden.

Het huisje heeft een grote tuin. Tien jaar geleden had ik iedereen die tuinieren leuk vond voor gek verklaard, maar er is niks mis mee. Ik heb zelfs geen hekel aan onkruid weghalen, het is rustgevend.

Ik kom altijd tijd tekort, ik heb nu eenmaal een grote belangstelling voor allerlei dingen. Het leuke is dat je je dan nooit verveelt, het nadeel is dat je om drie uur 's nachts nog niet kunt slapen omdat je nog een boek wilt lezen. Vroeger droomde ik van een leven als beeldend kunstenaar, ik wilde geen schrijver worden. Dan onderneem je eens iets in die

richting en zie je dat het toch echt niks gaat worden. Helaas... Het gevolg is dat ik een enorme hartstocht voor andermans werk heb. Zo komt kunst voor mij dichterbij.

Een krantenberichtje over het sluiten van het Stedelijk Museum triggerde mij tot het schrijven van *Duel*, dat over de kunstwereld gaat. De toenmalige directeur Gijs van Tuyl ging bij wijze van pr-stunt in het lege museum als antikraakwacht wonen. 's Avonds keek ik weleens of en waar het licht brandde. Ik verbeeldde me dat hij er kon fietsen. Mijn hoofdfiguur is een museumdirecteur wiens

the one who did it. De restauratie duurde twee jaar en kostte twee miljoen.

Het boek begint ook letterlijk met een klap. Een klap van een hand door een stuk linnen. Het eerste woord – en enige scheldwoord – in *Duel* is 'godverdomme'. Vloeken is, net als sex, omstreden in een Boekenweekgeschenk, maar je kunt toch moeilijk 'oeps' zeggen als je door een schilderij van 40 miljoen slaat.

Sex om de sex zul je in mijn boeken niet vinden. Er zit geen sex in *Duel*. Sexscènes gebruik ik als een verhaal en de personages erom vragen. Je kunt ermee duidelijk maken

'Het scheelt dat ik al jong de midlife heb gehad'

museum tijdelijk moet sluiten. Ook hij gaat er wonen. Ik heb in de depots van het Stedelijk Museum gekeken en met Van Tuyl gesproken over zijn leven in het lege museum. Een ander krantenbericht over een rijke kunstverzamelaar in Amerika inspireerde me voor een aantal scènes in het boek. Die man kon voor 40 miljoen een Picasso verkopen. Hij nodigde z'n vrienden uit om tijdens een diner nog eens te kijken naar het kunstwerk. Op het moment dat hij enthousiast zei: 'Het is en blijft een geweldige Picasso', sloeg hij per ongeluk met zijn vuist door het doek. Het is echt waar, écht. Hij zei: *I am glad I was*

hoe een personage in het leven staat, naar zichzelf en naar anderen kijkt. In *Gimmick!*, *Vals licht* en *De buitenvrouw* speelt sex een grote rol. Theo in *De buitenvrouw* heeft een buitenechtelijke affaire met een Surinaamse vrouw. Ik gaf er eens een lezing over bij de Plattelandsvrouwen in Drenthe. Die dames zaten met de armen over elkaar, allemaal met van die strenge streepmonden en zeiden: 'Alles goed en wel met die samenleving van die binnen- en buitenlanders, maar waarom gaat die man nou met een andere vrouw?' Ze vonden het onbegrijpelijk. Theo was namelijk helemaal niet ongelukkig >

'Ik heb een aantal vogelgidsen. Niet dat ik met een verrekijker in de bosjes lig om vogels te spotten, maar ik vind het leuk dat ik ze kan opzoeken. Hoewel ik nog niet echt een grote ontdekking heb gedaan, meestal doet mijn buurvrouw dat.'

met zijn eigen vrouw. Ik vertelde toen over een enquête die was gehouden onder mannen en vrouwen, waaruit bleek dat 85 procent van de mannen tevreden was met zijn huwelijk en dat 65 procent van de mannen weleens was vreemdgegaan.

Ariëlle is een jeugdliefde, maar we verloren elkaar uit het oog toen we een jaar of 18 waren. Ze ging naar het buitenland. Jaren later, ik was bijna 30, kwamen we elkaar weer tegen. We gingen uit eten en hadden zo'n leuke avond dat ze toch wat langer in Nederland bleef. Een jaar pendelden we heen en weer tussen Italië en Nederland. Uiteindelijk hebben we haar spullen opgehaald in een Fiatje en is ze bij me komen wonen. Je herkent elkaar, ook na zo'n lange tijd. Ondanks dat er een leven tussen zat, hoefden we elkaar weinig uit te leggen. We zijn inmiddels zestien jaar samen.

Ik ben tevreden met mijn huwelijk. Het scheelt dat ik al heel jong de midlife heb gehad, althans dat denk ik. Op mijn 20e ging ik met oudere jongens om en had een levensstijl die boven mijn leeftijd lag. Net voor ik Ariëlle weer ontmoette, worstelde ik met vragen als: moet ik me nu gaan settelen? Wil ik een vaste relatie? Kinderen? Er was geen gebrek aan vrouwelijke aandacht. Schrijvers hebben ook *starfuckers* (lacht), maar ik was daar niet zo gevoelig voor. Ik denk dat ik zelf te veel een *starfucker* ben, om het maar heel onbescheiden te zeggen. Ik vind iemand pas leuk als ik diegene op een voetstuk kan plaat-

sen, zelfs een tikje mee kan dwepen. Ariëlle ontmoette ik op het juiste moment.

Nu op m'n 46e zit ik, in tegenstelling tot sommige vrienden, in rustig vaarwater. Ik moet er niet aan denken de halve nacht door te moeten drinken in de stad. Als ik een keer een kater heb, denk ik: néé, dit wil ik niet meer. Ik heb niet zoveel op met leeftijdgenoten die regelmatig te veel drinken. Dat kan behoorlijk afstotelijk zijn. Er is maar een kleine groep mensen die van te veel alcohol euforisch en scherpzinnig blijft. Ik ben niet tegen genotsmiddelen, integendeel, je moet alles eens geprobeerd hebben. Een of twee keer per jaar een pilletje geeft meer plezier dan iedere week dronkenschap. Het is maatschappelijk minder geaccepteerd, terwijl alcohol veel schadelijker is. Nota bene in esta stond een artikel over *how to spice up your*

elkaar te gaan. Waar je veel minder mensen over hoort, maar wat veel meer impact heeft, is je met ziel en zaligheid aan een ander overgeven. En daarvoor hoeft er niet eens sex in het spel te zijn.

Er sluimert een soort hoofse liefde door *Duel*. Mijn hoofdfiguur laat zich imponeren door een jonge kunstenares. Hij bewondert haar. Zonder dat hij het voor zichzelf erkent, voelt hij een soort latente, versluiserde liefde voor haar, maar hij komt niet eens op het idee die verliefdheid te consumeren. Die vorm van liefde heeft niets met vreemdgaan en ontrouw te maken. Een aspect van de liefde dat ik nog niet eerder heb beschreven. Ik ken het zelf ook wel. Soms ontmoet je een vrouw die leuk is en over een enorm talent beschikt. Dan kan ik zo onder de indruk en

'Ik was niet zo gevoelig voor starfuckers. Ik denk dat ik er zelf een ben'

sex life. Een suggestie was eens in de zoveel tijd een pilletje of een lijntje coke: de definitieve democratisering van de drugscultuur. Zonder gekheid, om je relatie goed te houden, moet je hard werken, zeker met drie kinderen. In de loop van de jaren gaat daar steeds meer tijd in zitten. Na zestien jaar weet je ook wel van elkaar dat een onenightstand geen reden is om onmiddellijk uit

geïmponeerd zijn. Of het een verliefdheid is, weet ik niet. Er is helemaal geen behoefte om haar voor me te winnen, een verhouding te beginnen. Voor zo'n vrouw heb ik alleen maar een ongelooflijke bewondering.' ◀

Duel, het Boekenweekgeschenk, krijg je tijdens de Boekenweek (10 t/m 20 maart) cadeau bij aankoop van € 12,50 aan boeken.